

Світлана Петрівна Гвоздій,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
вул. Дворянська, 2, м. Одеса, Україна

**ПРАГМАТИЧНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» ТА «ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ»
В КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

У статті обґрунтовано шляхи підвищення усвідомлення студентами важливості, актуальності та затребуваності безпечної життєдіяльності. Розглянуто поняття «прагматизм»; проаналізовано ефективність запровадження прагматичного підходу для дисциплін з безпеки. Доведено, що саме прагматична орієнтація змісту й навчальної діяльності студента під час вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» може бути педагогічною умовою їхньої підготовки до безпечної життєдіяльності.

Ключові слова: прагматизм, класичний університет, культура безпечної життєдіяльності, педагогічна умова.

Постійно зростаючий рівень різноманітних небезпек у світі та в Україні, ризики у буденному житті та на робочому місці, вимагають нової орієнтації системи вищої освіти та реформації навчальної діяльності студента стосовно питань безпеки. Згідно Закону України «Про вищу освіту» вищим навчальним закладам надається автономія у вирішенні великої кількості задач та проблем стосовно навчально-виховного процесу. Нажаль, економія аудиторного часу та навантаження здійснюється за рахунок дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці». Вони об'єднуються, пере називаються чи взагалі зникають з навчальних планів вишу незважаючи на актуальність питань безпеки в умовах сьогодення.

Для підвищення розуміння студентами важливості, актуальності та затребуваності безпечної життєдіяльності у системі вищої освіти з питань безпеки необхідно знайти нове бачення навчального матеріалу, модернізацію форм й методів його подачі. Тобто необхідно провести осучаснення, а не ліквідацію дисциплін безпеки.

Для рішення завдань щодо пристосування студентів до навколишнього середовища з метою найбільш успішного подолання ними виникаючих життєвих труднощів вбачається за необхідне відштовхуватись від положень прагматизму, який регламентує побудову роботи в освіті за принципом «вчити, роблячи» [15].

Прагматизм поширився як дидактичний принцип системи загальноосвітньої підготовки, але використовувався Дж. Дьюї як основа для викладання широкого спектра дисциплін у вищій школі під час роботи в Університеті штату Мічиган. Прагматизм як вчення, філософський напрямок вивчався вченими різних епох – О. Білокобильський, М. Данілова, В. Джеймс, Дж. Дьюї, В. Жарких, В. Красіков, Ч. Пірс, Н. Поліщук та багато інших. Для пояснення освітніх парадигм, концепцій та новацій в освіті прагматизм використовували Н. Павлова, Є. Палей, С. Рибаків, Д. Федяєв, О. Щелкін, А. Яковлев тощо. В освітніх закладах різного рівня спирались на ідеї

прагматизму О. Андрєєва, О. Томіна (загальноосвітні навчальні заклади); Г. Шевцова (технічні ВНЗ); М. Тріпак, А. Широкова (економічні ВНЗ) та ін.. При цьому класичні вищі навчальні заклади та прагматизм у викладанні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» залишилися поза увагою дослідників.

Метою статті є схарактеризувати роль прагматизму в освітньому процесі класичних університетів та можливість запровадження при викладанні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці». Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні задачі: розглянути поняття «прагматизм» для розуміння його сутності та можливості практичного використання; проаналізувати ефективність запровадження прагматизму для дисциплін з безпеки.

Слово «прагма», за деякими науковими поглядами, має грецьке походження і означає дію. За дослідженням Л. Смольської, в до цивілізаційну культурну епоху слов'яноаріїв «прагма» (доцільна дія, звідки походить «праця», «праца», «прагнути») була потребою, що давала енергію і насолоду. Вона ґрунтувалась на природних бажаннях пізнавати, творити, долати перешкоди, радувати людей [18].

Прагматизм (від грецького *pragmata*, родовий відмінок *pragmatos* – справа, дія), філософське вчення, яке трактує філософію як загальний метод рішення проблем, які постають перед людьми в різних життєвих ситуаціях; напрямок думки, в якому фактор практики використовується в якості методологічного принципу філософії; розглядає дію, доцільну діяльність в якості центрального поняття, що визначає властивості людської сутності. Об'єкти пізнання, з точки зору прагматизму, не існують незалежно від свідомості, а формуються пізнавальними зусиллями в ході вирішення практичних завдань; мислення – засіб для пристосування організму до середовища з метою успішної дії; поняття і теорії – лише інструменти, знаряддя; істина тлумачиться в прагматизмі як практична корисність [8]. У «Словнику з суспільних

наук» дається таке визначення: «Прагматизм – заперечення необхідності пізнання об'єктивних законів дійсності і визнання дійсним лише того, що дає практично корисні результати» [17]. Згідно прагматизму, досвід ніколи не дається нам спочатку як щось визначене, але всі об'єкти пізнання формуються нашими пізнавальними зусиллями в ході вирішення виникаючих життєвих завдань [21].

Ч. Пірс під прагматизмом розумів в основному теорію мислення і метод встановлення значення понять й, згідно Ч. Пірса, прагматизм є вчення про те, що кожне поняття виступає в якості поняття про мислимі і практичні наслідки. Так, згідно Ч. Пірса, єдина функція мислення полягає в подоланні неспокійного і неприємного стану сумніву і в досягненні стану стійкої віри, на підставі якої людина могла б діяти без вагань, бо вірування або переконання (belief) це і є готовність, або інакше, усвідомлена звичка діяти певним чином при відповідних обставинах [1; 23].

Прагматизм, згідно міркувань В. Джеймса, вчить тому, що наукові знання мають відносний характер, тобто людське пізнання має межі. Однак ті відомості, які людина в змозі придбати, можуть бути достатніми для більш-менш ефективної практики. Вільям Джеймс писав про прагматистське поняття істини: «Як істину, яка може бути прийнята, прагматизм визнає лише одне те, що найкращим чином керує нами, що найкраще пристосовано до будь-якої частини життя і дозволяє найкраще злитися з усією сукупністю досвіду» [5; 23].

Пізнання, на думку В. Джеймса, виконує роль засобу пристосування до середовища. Життя людей неможливе без використання знань. Філософ уважав, що єдиною основою всього є досвід. Істинність будь-якого знання, на думку В. Джеймса, треба виводити з його корисності для наших дій. Прагматичний метод намагається тлумачити думки, посилаючись до їхніх практичних наслідків. Істинними є ідеї, які можемо засвоїти, підтвердити, підкріпити і перевірити [5, с.33, с. 123].

При поясненні, що ж таке прагматизм, В. Джеймс зазначає: «Наші переконання суть фактично правила для дій. Для того, щоб з'ясувати сенс будь-якого твердження, ми повинні лише визначити той спосіб дій, яке воно здатне викликати: в цьому способі дій і полягають для нас всі значення цього твердження ... Тому, щоб домогтися повної ясності в наших думках про який-небудь предмет, ми повинні тільки розглянути, які практичні наслідки містяться в цьому предметі, тобто яких ми можемо очікувати від нього відчуттів і до якого роду реакцій зі свого боку ми повинні підготуватися. Наше уявлення про ці наслідки – як найближчих, так і віддалених – і є все те, що ми можемо уявити собі про цей предмет ...» [5, 9].

Дж. Дью висунув ідею про те, що метою освіти виступає підвищення ефективної соціальної діяльності, крім того, слідом за своїми попередниками, Дж. Дью стверджує, що головні в людському пізнанні – наслідки, які мають значення для поведінки [20]. Джон Дью сформулював ідею освіти як засобу соціальної трансформації і

самопізнання як способу вирішення проблем і досягнення мети. При цьому Дж. Дью стверджував, що необхідна єдність і гармонія індивідуального і суспільного, поєднання установки на особистий прагматизм з соціально значущою системою цінностей [4, с. 292].

Характерною рисою прагматизму є те, що він «не прагне розмірковувати про осяжність чи неосяжність наукового пізнання. Він змушує думати про те, що веде до успіху в житті. Завдання людини полягає в тому, щоб найкращим способом влаштуватися в житті, у світі [12; 16, с. 165]. Прагматична філософія освіти розглядала останню як «організацію ресурсів людини, які пристосовують її до соціального і фізичного світу» [6, с. 21;13].

Прагматизм представляє собою відому теорію істини. Прагматизм вивчає істину через її дію в окремих випадках і потім узагальнює. Істина є родова назва для всіх видів певних дієвих цінностей в досвіді. Прагматисти намагаються показати докладно конкретні факти, з яких вилучена їх власна абстракція. Також прагматизм не тяжіє до матеріалізму, так як він приймає лише такі висновки, які виробляються спільно духом і досвідом. Він не має апіорних упереджень проти релігії, якщо виявиться, що релігійні ідеї мають цінність для дійсного життя. Таким чином, істинні ідеї для прагматизму – це ті, які людина може засвоїти собі, підтвердити, підкріпити і перевірити. Помилкові ж ідеї – це ті, з якими людина не може цього зробити. В цьому і полягає практична відмінність між істинними і помилковими уявленнями. В цьому і полягає сенс істини для прагматика. Під реальністю прагматисти розуміють конкретні факти, абстрактні речі і відносини між ними, всю сукупність, наявну в людському володінні істин, а також нові ідеї. Відповідати дійсності означає рух до неї або активне зіткнення з нею [22].

Прагматичний метод приймає не тільки прямі, але і непрямі перевірки істини. Тобто там, де вся сукупність обставин дає досліднику достатню гарантію, він може обійтися без того, щоб побачити все на власні очі. Але тут мається на увазі лише область фактів. Прагматизм впливає на студента в теоретичному, а перш за все в практичному відношенні. Прагматизм приймає лише зручне в образі людського мислення, а «справедливе» – це лише зручне в образі людської поведінки [22]. Тому в контексті освіти студентів їм необхідно надавати певні орієнтири. До таких можуть відноситися цінність життя, здоров'я і безпека та формування культури безпечної життєдіяльності (КБЖД).

Існує й інша думка щодо цінності «прагматизму». Історія науки і освіти свідчить про те, що вигода і утилітарна користь ніколи не були справжнім двигуном людської думки. На думку С. Балабай [2], прагматизм і практичність, а не просто жадібність і жага збагачення, являються основними мотивами наукової творчості і освіти. Метою дійсної освіти виступає формування внутрішньої мотивації на основі надособистісних

якостей, тобто виходять за межі часу життя даної людини, можна сказати «вічних» цінностей [2]. Проте у питаннях безпеки, на нашу думку, саме прагматичний підхід має виступати основним орієнтиром змісту при формуванні КБЖД задля забезпечення «вічних» цінностей життя, здоров'я та безпеки.

В Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, що є одним із старіших класичних навчальних закладів в Україні, керівництвом університету, розуміючи потреби та виклики сьогодення щодо забезпечення безпеки, дає можливість студентам отримувати повноцінну підготовку з питань безпеки через дисципліни цивільної безпеки («Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» для освітнього рівня «бакалавр»; «Цивільний захист» та «Охорона праці в галузі» для освітнього рівня «магістр»). Підготовка з означених дисциплін здійснюється згідно Типових програм, затверджених Міністерством освіти і науки України. Формування культури безпечної життєдіяльності здійснювалось нами на базі кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності ОНУ імені І. І. Мечникова під час вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» із застосуванням основних принципів прагматизму, до яких відносять:

- Пізнання – це практичні дії, спрямовані на перетворення світу. Ці дії виступають основною формою життєдіяльності людини. Вони носять усвідомлений, цілеспрямований характер.
- Процес пізнання включає перелік стадій, спрямованих на рішення проблем, які виникають під час складних та скрутних ситуацій. Найвищі абстракції, ідеї, філософські категорії, теорія – це інструменти, засоби і методи дій. Усі їх дії цілком потрібні для рішення життєво важливих практичних задач. Основне відношення суб'єкту до світу – практичне, зацікавлене, завжди суб'єктивно забарвлене.
- Вихідна стадія мислення – це досвід. Завдяки мисленню людина накопичує та розширює свій досвід. Мислення – це засіб пристосування організму до довкілля з метою успішних дій. Цінність мислення, згідно прагматизму, обумовлюється його дієвістю, ефективністю, виступаючи як засіб для досягнення успіху, для рішення життєвих задач.
- Досвід – це сукупність суб'єктивних переживань людини. Таким чином, об'єктивна реальність була представлена прагматизмом, як певна даність людині у почуттях, діях, задумах та в його досвіді. Досвід включає активну діяльність як відповідну реакцію організму на дії довкілля. Реальна дійсність безперервно змінюється. Особистість за допомогою власних дій може змінити умови свого життя [11; 14].

Ми згодні із твердженнями інструментальної філософії Дж. Дьюї, в якій зазначається, що тільки перед обличчям проблеми людина мобілізує розумові сили і виробляє уміння приймати самостійні рішення. Задача освітнього процесу є сформулювати ці уміння [11; 14]. Співпрацюючи зі

студентом, педагог повинен домагатися того, щоб освіта високо цінувалася їм; тільки в цьому випадку вона перетворюється на потребу, стверджує Н. Бурцева [3]. Незацікавлене ставлення до суті навчальної інформації, а нерідко і повна відсутність будь-якого відношення – головна причина низької ефективності освітнього процесу. Оціночна позиція учнів в цьому випадку – це позиція невіри в життєву значимість засвоєваних цінностей, в їх тісний зв'язок з дійсністю. Звідси й виходить необхідність використання саме прагматизму як орієнтації змісту й навчальної діяльності студента під час формування КБЖД у класичному університеті.

Отже, визначальна ідея прагматизму полягає у виявленні тих принципів, які є найбільш плідними в застосуванні, тому вони повинні оцінюватися як найбільш оптимальні. Теорія може вважатися доведеною в залежності від її здатності забезпечувати практичний успіх [10]. У прагматизмі як схильності діяти доцільно, успішно, корисно, мотивовано Л. Смольска виділяє два базових джерела: природне бажання і довільність. На основі цих механізмів, по суті, обслуговуючи їх, виникають розумові стратегії. Класичний прагматизм – це метод пізнання та дій особистості засобами її відкритості «тут-і-тепер» – досвіду, який збагачується позитивними враженнями від досягнення власних цілей, поставлених на основі практичних життєвих запитів [18].

Прагматична парадигма вимагає «подолання традиційних орієнтацій», тому в змісті дисциплін з «Безпеки життєдіяльності» та «Основ охорони праці» нами вирішувались такі завдання:

1. Усунення традиції перевантаження інформацією, яка не є фундаментом для нових знань. Всі знання, уміння, навички повинні бути затребувані в подальшій соціальній та/або професійній діяльності та необхідні для поглибленої неперервної освіти з безпеки протягом життя.
2. Підвищення ролі самостійної роботи студентів індивідуальної та під керівництвом викладача, в аудиторний та позааудиторний час. При цьому розвантаження здійснювалось за рахунок відмови «від сциєнтистського і предметоцентристського підходів до побудови змісту навчальних матеріалів, які передбачають орієнтацію на логіку науки в її структурній і змістовній повноті; ... Відмови від орієнтації на довгострокове засвоєння тих знань, які є лише базою для узагальнень вищого рівня» [19, с. 11]. Таким чином, наголошується на необхідності зміни методів і технологій навчання на всіх ланках, підвищення ваги тих з них, які формують практичні навички аналізу інформації, самонавчання, стимулюють самостійну роботу тих, кого навчають ... досвід самоорганізації і становлення структур ціннісних орієнтацій [19, с. 12].

Слід підкреслити, що при вивченні дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» у класичному університеті студенти мають керуватися не абстрактною метою підвищення свого

освітнього рівня, а прагматичними намірами використання їх у повсякденній життєдіяльності. Ми дотримувались моделі навчального процесу Дж.Дьюї, орієнтованої на розвиток особистості того, хто навчається. Основними рисами такої моделі навчального процесу є: а) реальність навчального матеріалу: ті, хто навчаються, повинні бути оточені світом речей, який постійно розширюється, має реальне значення для них, який вони можуть спостерігати, вивчати, реконструювати; б) цілісність, під якою розуміється об'єднання у пізнавальній діяльності всіх фізичних, розумових, емоційно-вольових сил учня. Для того, щоб мислити, учні мають включати до навчального процесу свої руки, ноги, очі, м'язи, тому що вони є інструментом інтелекту; в) навчання «робленням» найбільш ефективно забезпечує цілісність пізнавальної діяльності й розвитку особистості. Інстинкт «роблення» – найсильніший у дитини. У навчальні програми повинні бути введені завдання, які дають можливість учням самостійно працювати з реальними речами; г) проблемність у навчанні – обов'язкова умова розвитку самостійного й критичного мислення. Ті, хто навчаються таким чином, підходять до рішення задач через питання, обговорення, досвід.

Аналіз успішності та якості в студентів, які навчалися з використанням прагматичної орієнтації змісту й навчальної діяльності під час освітнього процесу дисциплін з безпеки, демонструє значне зростання у порівнянні зі студентами, які навчалися

за типовою програмою. Успішність в перших групах складала 95%, якість – 90%. У групах з типовим навчанням успішність була дещо меншою – 85%, проте якість (54%) демонструвала не зацікавленість студентів інформацією та самими дисциплінами. Прагматична орієнтація дозволяла крім інтересу та мотивації до вивчення питань з безпеки у повсякденні, під час виробничої діяльності, під час надзвичайних ситуацій різного характеру, викликати в студентів бажання подальшого, більш поглибленого вивчення питань безпеки в поза аудиторний час для використання у своїй майбутній професійній діяльності.

Таким чином, спираючись на основні ідеї та положення прагматизму, ми можемо стверджувати, що саме прагматична орієнтація змісту й навчальної діяльності студента під час вивчення дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Основи охорони праці» може бути педагогічною умовою підготовки студентів до безпечної життєдіяльності. Впровадження прагматичного підходу до формування культури безпечної життєдіяльності дозволяє студентам активно засвоювати, підтверджувати, підкріплювати, перевіряти отримані знання, уміння та навички. Поєднання установок на особистий прагматизм з соціально-значущою системою цінностей дає можливість підготувати фахівця, здатного швидко, адекватно, в інтересах особистості та суспільства реагувати на виклики сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Peirce C. The Collected Papers of Charles Sanders Peirce (CP) v. 5, para. 2, 1878/1902. Camb. (Mass.), 1960, § 18
2. Балабай С. В. Прагматизм современного образования и поиск новой системы ценностей / Светлана Валерьевна Балабай // Власть. – 2013. – №4. – С. 111-114.
3. Бурцева Н. В. Аксиологические аспекты мотивации в образовании / Наталья Владимировна Бурцева // ЧиО. – 2011. – №2. – С. 59-63.
4. Веселова В. В. Гуманистическая парадигма в теории и практике зарубежной педагогики / В. В. Веселова // Проблема образования и воспитания в контексте гуманистической парадигмы педагогики (конец XIX в. – 90-е гг. XX в.) / Под ред. З. И. Равкина. – М.: Ин-т теории образ. и педагогики РАО, 2000. – Т. 2. – С. 282-346.
5. Джемс В. Прагматизм / В. Джеймс. – СПб.: Шиповник, 1910. – 244 с.
6. Зарубежная философия образования: подходы и концепции: монография / Е. В. Вострикова, А. С. Игнатенко, П. С. Куслий, Л.Б. Макеева, А. Л. Никифоров. – М.: МГПУ, 2011. – 160 с.
7. Захарова А. Б. Историко-дидактический аспект проблемы формирования умений самостоятельно-познавательной деятельности студентов высшей школы / А. Б. Захарова // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2014. – №5-2. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/istoriko-didakticheskiy-aspekt-problemy-formirovaniya-umeniy-samostoyatelno-poznavatelnoy-deyatelnosti-studentov-vysshey-shkoly> (дата обращения: 09.02.2016).
8. Иллюстрированный энциклопедический словарь. // Университетская библиотека On-line. – Режим доступа: <http://biblioclub.ru/index.php?page=dict&termin=826072>
9. Красиков В. И. Американская философия классического периода: реализм и прагматизм / Владимир Иванович Красиков // Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. – 2014. – №29-1. – С. 94-100.
10. Медведев Н. В. Метаморфоза прагматизма / Н. В. Медведев // Вестник ТГУ. – 2008. – №3. – С. 16-21.
11. Миронова О. А. Прагматизм Джона Дьюи как ведущая философия образования XXI века / О. А. Миронова // Проблемы и перспективы развития образования в России. – 2011. – №7. – Режим доступа: URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/pragmatizm-dzhona-dyui-kak-veduschaya-filosofiya-obrazovaniya-xxi-veka> (дата обращения: 09.02.2016).
12. Невмержицька О. В. Прагматизм і аксіологічне становлення особистості / О. В. Невмержицька // Наукові записки: [збірник наукових статей] Укл. Л.Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова,

2011. – Випуск LXXXXVII (97). – С. 150-158. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5285>
13. Палей Е. В. Избыточность знания в контексте образовательного прагматизма современности / Е. В. Палей // Научные дискуссии о ценностях современного общества. – 2015. – №9. – С. 66-71.
  14. Подкина Н. А. Прагматические педагогические идеи Джона Дьюи и их использование в современной школе: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Н. А. Подкина. – Чебоксары, 2003. – 178 с.
  15. Рыбаков С. Ю. Прагматизм как фактор деформации гносеологических и аксиологических основ образования, содержания и методов обучения / Сергей Юрьевич Рыбаков // Теория и практика общественного развития. – 2014. – №11. – С. 40-45.
  16. Скотний В. Г. Філософія: історичний і систематичний курс / В.Г. Скотний. – К.: Знання України, 2005. – 576 с.
  17. Словарь по общественным наукам [Электронный ресурс]. URL: www.slovari.yandex.ru/dict/gl_social (дата обращения: 14.07.2014).
  18. Смольська Л. М. Одухотворений прагматизм як напрямок соціального дизайну в полі післядипломної освіти / Л. М. Смольська // Наукові публікації. Педагогічний пошук. – 2014. – №2 (82). – С. 25-28.
  19. Стратегия модернизации содержания общего образования: материалы для разраб. док. по обновлению общ. образования. – М., 2001. – 104 с.
  20. Философия: Энциклопедический словарь/ Под редакцией А. А. Ивина. – М.: Гардарики. 2004.
  21. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов – М.: Советская энциклопедия, 1983.
  22. Широкова А. В. Аксиологические смыслы бытия в образовании студента экономического профиля / А. В. Широкова // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – №2. – С. 642.
  23. Юлов В. Ф. Гносеологические основания компетентностной парадигмы образования / Владимир Федорович Юлов // Вестник ВятГГУ. – 2012. – №1-3. – С. 11-13.

Светлана Петровна Гвоздий,
кандидат педагогических наук, доцент,
заведующая кафедрой медицинских знаний и безопасности жизнедеятельности,
Одесский национальный университета имени И.И. Мечникова,
ул.Дворянская, 2, г. Одесса, Украина

ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ПОДХОД ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИН «БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ» И «ОСНОВЫ ОХРАНЫ ТРУДА» В КЛАССИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

Постоянно растущий уровень различных опасностей в мире и в Украине, риски в повседневной жизни и на рабочем месте, требуют новой ориентации системы высшего образования и реформации учебной деятельности студента по вопросам безопасности. Для повышения понимания студентами важности, актуальности и востребованности безопасной жизнедеятельности необходимо найти новое видение учебного материала, модернизацию форм и методов его подачи, а не ликвидацию дисциплин безопасности. Нами представляется необходимым исходить из положений прагматизма, который регламентирует построение работы в образовании по принципу «учить, делая».

«Прагматизм» как учение, философское направление изучался учеными разных эпох: для объяснения образовательных парадигм, концепций и инноваций; использование идей прагматизма в образовательных учреждениях различного уровня. При этом классические вузы и прагматизм в преподавании дисциплин «Безопасность жизнедеятельности» и «Основы охраны труда» остались вне поля зрения исследователей. Целью статьи является проанализировать роль прагматизма в образовательном процессе классических университетов и возможность внедрения при преподавании указанных дисциплин.

Рассмотрено понятие «прагматизм»; проанализирована эффективность введения идей прагматизма для дисциплин по безопасности. Для формирования культуры безопасной жизнедеятельности при изучении дисциплин «Безопасность жизнедеятельности» и «Основы охраны труда» нами применялись основные принципы прагматизма. В содержании дисциплин по «Безопасности жизнедеятельности» и «Основы охраны труда» решались вопросы «преодоления традиционных ориентаций» таких как устранение перегрузки информацией, которая не является фундаментом для новых знаний, и повышение роли самостоятельной индивидуальной работы студентов и под наблюдением преподавателя, в аудиторное и внеаудиторное время.

Подчеркивается, что студенты должны руководствоваться не абстрактной целью повышения своего образовательного уровня, а прагматическими намерениями использования в повседневной жизнедеятельности. При проведении исследования, мы придерживались модели учебного процесса, ориентированной на развитие личности обучающегося; приведены основные черты такой модели.

Автор утверждает, что именно прагматическая ориентация содержания и учебной деятельности студента при изучении дисциплин «Безопасность жизнедеятельности» и «Основы охраны труда» может быть педагогическим условием подготовки студентов к формированию культуры безопасности

жизнедеятельности. Такая ориентация учебного процесса по безопасности позволяет студентам активно усваивать, подтверждать, подкреплять, проверять полученные знания, умения и навыки.

Ключевые слова: прагматизм, классический университет, культура безопасной жизнедеятельности, педагогическое условие.

Svetlana Petrovna Gvozdi, Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogics), Associate Professor, Head of the Department of Medical Knowledge and Safety of Life and Activity of Odessa I. I. Mechnikov National University, 2, Dvoryanskaya Str., Odessa, Ukraine

**PRAGMATIC APPROACH TO TEACHING THE DISCIPLINES
«SAFETY OF LIFE ACTIVITY» AND «BASICS OF LABOUR PROTECTION»
IN THE CLASSICAL UNIVERSITY**

The ever-increasing level of different hazards in the world and in Ukraine, the risks in everyday life and in the workplace requires a new orientation of the higher education system and curriculum reformation on students' activity regarding issues on life safety. It is shown, that we need a new vision of the educational material, the modernization of the forms and methods of its submission rather than the elimination of safety-targeted disciplines to improve students' understanding of the importance, relevance and demand for safe life. It seems necessary to proceed from the provisions of pragmatism which regulates the organization of work on the basis of the principle «to teach by doing».

«Pragmatism» as a doctrine, a philosophical trend has been studied by scientists representing different eras: to explain educational paradigms, concepts and innovations; use the ideas of pragmatism in educational institutions of different levels. The classical universities and pragmatism in teaching the disciplines «Safety life activity» and «Basics of labour protection» remained outside the field of view of researchers. The aim of the article is to analyze the role of pragmatism in the educational process of classical universities and the possibility of its implementation into the teaching process of these disciplines.

The concept «pragmatism» has been examined; the effectiveness of the introduction of the ideas of pragmatism into disciplines specialized in safety issues has been analyzed. To form the culture of safe life activity while teaching the disciplines «Safety life activity» and «Basics of labour protection» we applied the basic principles of pragmatism. The contents of the disciplines on «Safety life activity» and «Basics of labour protection» presupposed the solution of the issues on «overcoming traditional attitudes», such as the elimination of information overload which is not a foundation for new knowledge, and the role of students' independent individual work as well as the work under a teachers' supervision, in the classroom and within extracurricular time.

It is emphasized that students should be guided rather by pragmatic intentions to use their educational experience in everyday life rather than by an abstract goal to increase their educational level. While conducting the study, we followed the model of the educational process focused on students' personal development; the main features of this model have been specified.

The author asserts that the pragmatic orientation of the contents and students' learning activities while studying the disciplines «Safety life activity» and «Basics of labour protection» may be a pedagogical condition which facilitates students' training aimed at the formation of the culture of safe life activity. The designated safety-orientation of the training process allows students to actively assimilate, corroborate, sustain and validate the acquired knowledge and skills.

Key words: pragmatism, classical university, culture of safe life activity, pedagogical condition.

Подано до редакції: 15.09.2016 р.

Рекомендовано до друку: 30.09.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор Е. Е. Карпова